

לדווח על העתיד

עו"ד אדר גרין, עו"ד צ'רלי בוזגלו¹

רק אם מתרשם אדם ברצינות - ועל יסוד ראיות של־ממש - כי פלוני זומם לעשות מעשה פשע, רק־אז נוכל לומר כי אותו אדם "יודע" על זממו של פלוני... ידיעה זו, ראוי לה שנדרוש כי תהיה ברורה ונקייה. ראויה היא כי תהא רחוקה מחשד גרידא.²

במילים אחרות, אין די בזה שמטופל ישתף את המטפל במחשבותיו הפרטיות על ביצוע עבירה כדי להטיל על המטפל חובת דיווח. החובה תחול רק כאשר אדם (למשל פסיכולוג) יודע בבירור כי אדם אחר מתכנן לבצע פשע קונקרטי (ולא מעשה ערטילאי כלשהו). נניח, לשם הדוגמה, כי מטופל מודיע למטפל נחרצות כי גמר בדעתו לתקוף אדם מסוים למחרת. או אז מתקיימת ידיעה כי אדם מסוים מתכוון לבצע פשע במועד מסוים. עוד קבע בית המשפט העליון כי החובה למנוע פשע חלה גם על פשע מתמשך שמתבצע שוב ושוב, ולא רק על פשע יחיד שעומד להתבצע. לדוגמה, אם מטופל מתוודה באוזני המטפלת כי הוא מבצע בקביעות עבירה חמורה, ואין בכוונתו לחדול ממנה, אזי חלה עליה חובת דיווח כדי למנוע פשע. וכך כתב כבוד השופט י' כהן:

אין אני רואה ... כל הבדל בין פשע נמשך, היינו פשע שאדם מבצע אותו כל יום מחדש, ובין פשע על־ידי מעשה חד־פעמי, ואינני מוצא סמוכין לא בדין ולא בהגיון להגביל את תחולת סעיף 33, באופן שהוא לא יחול על עבירה נמשכת.³

אם כן, כדי לדעת אם חלה עליכם החובה להפר את הסודיות ולדווח למשטרה על פשע עתידי של מטופל יש להשיב על השאלה הזאת: האם אני יודעת בוודאות (ככל האפשר) כי אדם מסוים (בין שזהו מטופל ובין שלא) מתכנן לבצע עבירה חמורה מסוימת (ואפשר להוסיף: במועד ידוע)? נדגיש כי ייתכן שלא המטופל הוא שיבצע את הפשע המדובר; ייתכן שהמטופל יהיה קורבנו דווקא. בפינה המשפטית בגיליון 83 של פסיכואקטואליה עסקנו במקרה שבו מטופלת בגירה נפלה קורבן למעשי אונס חוזרים ונשנים מצד אביה, ולא היה ספק כי המעשה עתיד לחזור על עצמו. במקרה זה המטופלת היא קורבן הפשע העתידי, ובגלל חומרת העבירה וביצועה החוזר סברנו שחלה על

בזמן האחרון נשאלנו כמה פעמים אם קיימת חובת דיווח - שגוברת על חובת הסודיות - כאשר מטופלים מתוודים על רצונם או על כוונתם לבצע מעשים לא כשרים ואף פליליים. למשל, במקרה אחד שיתפה מטופלת את המטפל שלה בכוונתה לשקול סחר בסמים קלים. במקרה אחר שיתף מטופל צעיר את מטפלו במעשי קונדס שעשה עם חבריו, מעשים שסיכנו אותם ואף העמידו אותם בסכנת היתקלות עם המשטרה או עם גורמי אכיפה אחרים, והוסיף שבשל לחץ חברתי הוא מאמין כי יעשה זאת שוב. המטפלים שפנו אלינו תהו אם חובה עליהם לדווח על המעשים העתידיים הללו או אולי חובת הסודיות גוברת במקרים כאלה.

סעיף 262 בחוק העונשין, תשל"ז-1977, שכותרתו היא "אי־מניעת פשע", מטיל על כל אדם שיוודע כי עומד להתבצע פשע את החובה למנוע אותו:

מי שידע כי פלוני זומם לעשות מעשה פשע ולא נקט כל האמצעים הסבירים למנוע את עשייתו או את השלמתו, דינו - מאסר שנתיים.

נסביר כי עבירת "אי־מניעת פשע" היא עבירה מיוחדת, והאיל ובמקרה זה החוק דורש מאדם לעשות מעשה, בשעה שבדרך כלל החוק הפלילי אוסר עלינו לעשות מעשים מסוימים (מגנבה ועד רצח). המעשה הנדרש בחוק הוא "לנקוט כל האמצעים הסבירים" כדי "למנוע את עשייתו או השלמתו" של הפשע (כלשון הסעיף המובא לעיל). על פי הפרשנות הנוהגת, האמצעי הסביר שיכול לנקוט אדם סביר הוא דיווח למשטרה על הפשע שעומד להתבצע.

לכן יש להבין היטב מה נכלל בדרישת החוק כדי שתקום החובה להודיע למשטרה על פשע עתידי: ידיעה, ולא רק סברה או חשש, כי אדם מסוים עומד לבצע "פשע", ולא עבירה קלה בלבד. "פשע" מוגדר בחוק כעבירה אשר העונש עליה הוא שלוש שנות מאסר ויותר. קיימות בחוק עבירות רבות שהן חמורות פחות (חטא, עוון), והעונש עליהן קל יותר. בשל ייחודיותו של החוק הזה דן גם בית המשפט העליון במשמעותו, וכך נאמר בדיון (מפי כב' השופט מישראל חשין ז"ל):

¹ משרד צ'רלי בוזגלו עורכי דין ונוטריון מייעץ להפ"י.
² ר' ע"פ 3417/99 ה'רשפי נ' מדינת ישראל, פ"ד נה(2) 735, פסקה 35-36.
³ ר' ע"פ 496/73 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד כח(1) 714, 721.

לעומת זאת קיימים מצבים שבהם תתקשה המטפלת להכריע בסוגיית חובת הדיווח משום שלדעתה המקצועית הדרך הנכונה לסייע למטופל היא באמצעות הטיפול ולא באמצעות המשטרה. מטפלת שסבורה כי עבודה טיפולית בלי עירוב המשטרה מתאימה יותר למקרה תיזדרש לברר בינה לבין עצמה אם אומנם יש בידיה ידיעה קונקרטית על פשע עתידי או שמא זהו חשש בלבד, ואם אכן מדובר בפשע או בעבירה קלה ממנו. אם תסיק שמטופל גמר אומר לבצע פשע מסוים או עתיד להיות קורבן לפשע, אזי אין מנוס מלדווח למשטרה כדי למנוע את הפשע. לכן אנו ממליצים להתייעץ עם הגורם המשפטי המוסמך (במקרה זה בנו) כשאתם מתלבטים בשאלות כאלה. ועל כל פנים, חשוב לזכור תמיד - חיי אדם קודמים לחובת הסודיות.

המטפל החובה לדווח למשטרה כי עומד להתבצע פשע, אף על פי שהמטפל לא ידע מתי ישוב אותו אדם ויבצע אותו. המקרה הזה מדגים כי לעיתים עבירת אי-מניעת פשע, שמחייבת כל אדם (ולא רק אנשי מקצוע כמו פסיכולוגים) לדווח למשטרה על פשע שעומד להתבצע, משמשת פתרון למטפל שמחפש מוצא מחובת הסודיות המוטלת עליו כדי להציל מטופל שעלול להיות קורבן לפשע חמור או מטופלת שעלולה לבצע פשע חמור (ולשאת בעונש חמור). בהקשר זה נזכיר גם את סעיף 4.3 לקוד האתיקה המקצועית של הפסיכולוגים בישראל (2017) הקובע כי **"פסיכולוגים אינם מחויבים בשמירת הסודיות במקרים שבהם על פי חוות דעתם המקצועית המטופל נמצא במצב של סיכון לעצמו או לאחרים"**.

מהפסיכולוגיה בעולם | המשך מעמוד 57

פועלים באינטראקציה עם תכונות אישיות (בעיקר בקצה הפתולוגי) כדי לחזק או להחליש נטייה לחשיבה מזימתית. לסיכום העלו בוז ועמיתיו סברה ולפיה קיימת מערכת של היזון חוזר בין הגורמים, כלומר ייתכן שגורמי מוטיבציה מגבירים חשיבה מזימתית, ואף מביאים לידי התפתחות פתולוגית, וגורמי אישיות משפיעים על המניעים לחשיבה מזימתית.

של גורמים שהיו חשובים במיוחד. נכללו בהם הנטיות האלה: 1. נטייה לתפיסת סיכון ואיומים; 2. הסתמכות על אינטואיציה והחזקת אמונות ייחודיות ויוצאות דופן; 3. נטייה להיות אנטגוניסטים ולהרגיש עליונות. בוז ועמיתיו ציינו שגורמים אלה חוצים בין גורמי אישיות ומוטיבציה. יש צורך במחקר המשך שינסה לבחון את הדרכים שבהן הצרכים המניעים התנהגות מבחינת מוטיבציה

חצים להתעדכן?

היכנסו אלינו לאתר!

כל האירועים
כל הפעילויות
כל הכנסים

www.psychology.org.il